

Alonsov model!

Nadgrdnja Von Thünenovega modela spreminjanja agrarne rabe tal. Pojasnjuje znotrajmestne razlike v vrednosti zemljišč in intenzivnosti rabe tal. Temeljni sestavini tega modela sta dostopnost in povezanost dostopnosti s prometnimi stroški.

Anekumena!

Anekumena so območja, ki povsem neprimerna za bivanje in se v njih biva le izjemoma. To so polarna in visokogorska območja. Največ teh območji ima Avstralja, saj tam večino celine zavzema puščava (ves osrednji del). Severna Amerika in Azija imata enak procent anekumene in to na račun tajge in tundre v severnem delu teh dveh celin. V Afriki anekumeno predstavlja puščava Sahara. V Južni Ameriki anekumeno predstavlja amazonsko nižavje, s katerega se reke stekajo v Amazonko in je to veliko poplavno območje.

Demografska konstanta!

Demografska konstanta je razmerje med dečki in deklicami ob rojstvu. Če se običajno se rodi več dečkov, je demografska konstanta večja od 1. Če se rodi več deklic je demografska konstanta manjša od 1. V razvitih državah je več žensk, v nerazvitih je več moških.

Demografski prehod!

Demografski prehod je proces:

- obdobja zniževanja smrtnosti in rodnosti od visoke na nizko raven,
- praviloma se proces začne s padanjem smrtnosti in kasneje še rodnosti.

Obstaja več različni demografskih prehodov, ki se razlikujejo po vzroku za prehod iz visoke rodnosti oz. smrtnosti na nizko rodnost oz. smrtnost:

- MALTUZIJSKI PREHOD – rodnost se zniža z odlaganjem porok in neporočanjem; značilno za zahodnoevropski tip poročnosti v razvitih državah.
- NEMALTUZIJSKI PREHOD – kasneje, ko se začne zmanjševati poročna rodnost.
- MODERNO PREBIVALSTVO – končan demografski prehod.

Ima pet faz.

Harrisov model mest!

Harris je sodeloval z Ullmanom in sta skupaj predstavila model mesta z več središči. Poleg mestnega središča še druga jedra možnih več istovrstnih funkcijskih četrti, ki

nastajajo "organsko", ko mesto raste in glede na lokacijske dejavnike različne dejavnosti – zato so v vsakem mestu drugače medsebojno razmeščene.

Human development index!

To je eden od kompleksnih kazalcev napredka oz. razvoja neke države. Izračunamo ga na podlagi pričakovane življenske dobe, kupne moči in pismenosti.

Katere občine v Avstriji/Italiji/na Madžarskem imajo največ slovenske prebivalstva!

V Avstriji sta to občini Globasnica in Sele.

V Italiji so to občine Dolina, Števarjan, Špeter Slovenov, Sovodnje in Rezja.

Na Madžarskem so to občine Gornji Senik, Sakalovci, Vernice – Ritkarovci, Števanovci in Andovci.

Od kdaj Istanbul ni več prestolnica? Kje leži evropska četrt v Istanbulu?

Od leta 1923, ko je prestolnica postala Ankara. Tja jo je prenesel Atatürk. Evropska četrt leži na levi strani Bosporja in se imenuje Beyoğlu, ki se deli na Galata in Pera. Glavna ulica v evropski četrti je Istiklal Caddesi, ki vodi do Taksima.

Kulturna skupina

Kulturna skupina je skupina ljudi, ki se od drugih razlikuje zaradi enkratnega spleta kulturnih potez. Vsaka kulturna skupina ima svoje značilnosti in več kulturnih skupin ima lahko nekaj skupnih kulturnih značilnosti, vendar ima vsaka nekaj svojega tako, da se razlikuje od drugih.

Kulturni splet

Kulturni splet je diskretna kombinacija kulturnih potez.

Mesta 5. stopnje po Vrišerju!

Mesta 5. stopnje po Vrišerju so:

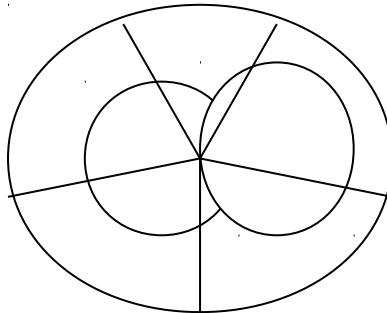
Murska Sobota, Celje, Novo mesto, Kranj, Nova Gorica in Koper.

5. stopnja: središčna naselja višje stopnje z zahtevnejšimi storitvami; sedeži nekdanjih okrajev; mezoregionalna vloga;

- srednje šole
- bolnica
- gledališče
- morda tednik
- specializirane prodajalne
- javne službe

Model mesta Hoyt

Hoyt je s svojim modelom sektorjev dopolnil Burghessov model koncentričnih krogov z nekaj prečnimi območji. Povdarek je na ceni zemljišč in na renti.

Naturalizacija

Z naturalizacijo lahko pridobimo državljanstvo. Zakon v okviru pridobitve državljanstva z naturalizacijo loči tri vrste naturalizacije:

- redno naturalizacijo
- naturalizacijo z olajšavami in
- izrednonaturalizacijo

Z redno naturalizacijo pridobi državljanstvo Republike Slovenije oseba, ki prosi za sprejem v državljanstvo RS, če izpolnjuje zgoraj predpisane pogoje. Vlada Republike Slovenije je sprejela Uredbo o merilih za ugotavljanje izpolnjevanja določenih pogojev za pridobitev državljanstva Republike Slovenije z naturalizacijo, ki določa merila za ugotavljanje izpolnjevanja pogojev iz 3., 4. in 8. točke prvega odstavka 10. člena Zakona o državljanstvu. Uredba je objavljena v Uradnem listu RS, št. 47/94.

Z naturalizacijo z olajšavami lahko pridobi državljanstvo Republike Slovenije:

- a) slovenski izseljenec ali njegov potomec do tretjega kolena v ravni vrsti, če dejansko živi v Sloveniji neprekinjeno vsaj eno leto in če izpolnjuje pogoje iz 1., 4., 5., 6., 7. in 8. točke prvega odstavka 10. člena zakona o državljanstvu;
- b) oseba, ki je že najmanj dve leti poročena z državljanom Republike Slovenije, če dejansko živi v Sloveniji neprekinjeno vsaj eno leto in če izpolnjuje pogoje iz 1., 2., 4., 5., 6., 7. in 8. točke prvega odstavka 10. člena zakona o državljanstvu.

Z izredno naturalizacijo pridobi državljanstvo Republike Slovenije oseba, ki je že stara 18 let, če to koristi državi zaradi znanstvenih, gospodarskih, kulturnih, nacionalnih ali podobnih razlogov, ne glede na pogoje iz 10. člena zakona o državljanstvu Republike Slovenije.

Popisi v Sloveniji

Redni popisi so viri podatkov o prebivalstvu.

Popisi na ozemlju Slovenije so bili izvedeni:

1857, 1869, 1880, 1890, 1900, 1910, 1921, 1931, 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991 in 2002

Postmodernizem v geografiji

Postmodernizem v geografiji izhaja iz kritike modernizma; relativizem; daje prednost raznovrstnosti in različnosti kot osvobajajočima silama v ponovni opredelitvi kulturne razprave; razdrobljenost, nedoločenost, izrazito nezaupanje vsem splošnim ali posplošujočim ("totalizirajočim") razpravam, so značilnosti postmodernistične misli; osrednja značilnost je zavračanje velikopoteznih teorij, ki naj bi bile splošno uporabne;

- za geografe posebno pomemben vidik postmodernosti - "časovno-prostorsko oddaljevanje" (distantiation), ki opisuje svet, ki se krči; v tem svetu je pomen prostora (oddaljenosti) v medsebojnih družbenih interakcijah vse manj pomemben; ponovno oživljena časovno-prostorska geografija iz 1970. let
- kako proučevati postmoderne razmere? postmodernizem kot me.toda; dovoljuje več glasov, povečuje različnost; nobena teorija, posamezen vidik družbe, "glas", nima večje veljave, kot drugi; povezava z jezikom, lingvistiko: metoda dekonstrukcije "besedil"; znanje je raznoliko in položajno; nujna je občutljivost, različni načini "branja" družbenih razmerij in njihovih družbenih geografij; bolj cenijo manjše teorije, kot posplošujoče modernistične teorije (metanarratives); postmodernizem ni recept - je kompleks idej o značaju sodobne zahodnjaške družbe in ustreznih načinih o razmišljanju o tej družbi in njenem proučevanju; velika tolerantnost do različnih pristopov je hkrati priljubljena (s strani postmodernistov) in kritizirana kot največja šibkost postmodernizma; če je "vse enako v redu", to težko pretvorimo v utemeljeno, dokazano znanje.

Rang size rule

Rang size rule je model o velikostni razvrstitvi mest. Rang se vedno ujema z njegovo številko po velikosti med mesti neke regije. Pogoji, da RSR velja so:

- velike regije,
- gospodarsko razvite in velike države,
- manjše države z "mlado" urbanizacijo,
- prehodni tip.

prebivalce
v naselju

Ljubljana	267008
Maribor	103961
Celje	40710
Kranj	36456
Velenje	27337
Koper	24704
Novo mesto	22333
Jesenice	18807
Trbovlje	17485
Nova Gorica	14638

Urbanizacija po 2. svetovni vojni

URBANIZACIJA je (Ravbar):

- zgoščanje gospodarskih in družbenih dejavnosti pod vplivom industrije, storitvenih dejavnosti, znanstveno tehničnega napredka ali osebnih vzgibov,
- prostorsko ali funkcijsko povezovanje sosednjih naselij,
- širitev mestnih prometnih sistemov in drugih dejavnosti v obmestja, povečevanje akcijskega radija zaradi avtomobilizma,
- zmanjševanje razlik v življenjski ravni in načinu življenja med mestnim in podeželskim prebivalstvom

Po drugi svetovni vojni je v Sloveniji v mestih in mestnih naseljih živel 26% prebivalstva, danes več kot polovica - kar pa je malo v primerjavi z drugimi evropskimi državami.

Vas nekoč-danes(Drozg)!

Vas nekoč in danes (Drozg):

Nekoč	Danes
agrarna skupnost, združuje bivanje in delo	Primarna funkcija je bivalna, večina vaščanov je zaposlenih v mestu
Samooskrbna naravnost, temeljne oskrbovalne in storitvene dejavnosti	storitvene dejavnosti za širše območje funkcijska heterogenost
socialna homogenost	socialna heterogenost
enovita in skladna podoba	novi in stari del vasi

Vrišerjev sistem središčnih naselji

Vrišer deli slovenska središčna naselja na sedem stopenj:

1. najnižja, krajevna stopnja:

- nepopolna ali popolna osnovna šola
- trgovina z živili
- gostilno
- sedež krajevne skupnosti (dokler so še obvezno obstajale)

2. vicinalna stopnja (soseska):

- še pošta
- zdravstvena ambulanta
- bančna podružnica
- policijska postaja
- lekarna
- nekatere specializirane prodajalne in obrti
- večinoma industrijska in podeželska središča

3. predvsem nekdanja občinska središča:

- še zdravstveni dom
 - kino
 - hotel
 - več specializiranih prodajaln in obrti
 - knjižnica
 - izpostava temeljnega sodišča, ...;
- središča 2. in 3. stopnje = središča mikroregionalne stopnje

4. in 5. stopnja: središčna naselja višje stopnje z zahtevnejšimi storitvami; sedeži nekdanjih okrajev; mezoregionalna vloga;

- srednje šole
- bolnica
- gledališče
- morda tednik
- specializirane prodajalne
- javne službe

6. in 7. stopnja: makroregionalni središči Maribor in Ljubljana imata vsako svojo univerzo.

Demografija

Demografija je statistična veda, ki preučuje razvoj in posebnosti prebivalstva.
(Vrišer)

Demografija se je v okviru drugih ved začela razvijati že v 17. in 18. stoletju, ko je deloval Malthus. Pojem je v 19. stoletju začel uporabljati Guillard. Sodobna demografija se je začela razvijati z rednimi in občasnimi popisi, anketami in drugimi raziskavami, ki preučujejo prebivalstvo in njegove značilnosti.
(skripta)

Demografija je veda o človeškem prebivalstvu kot naravnem in družbenem pojavu. S pomočjo statističnih metod proučuje fiziološko in sociološko sestavo prebivalstva ter njegove posebnosti.
(Geografski leksikon)

Rast prebivalstva

Preučevanje rasti prebivalstva je ena temeljnih nalog demo(geo)grafije. Ničelna rast, ki se je zadela dolgoročno rešitev, se je izkazala za neustrezno, saj se z njo manjša demografska kakovost prebivalstva=prebivalstvo se stara.

Naša generacija bo doživljala ob globalni rasti števila prebivalstva mnogo večje demografske količinske spremembe kot so jih doživljale generacije pred nami.
(skripta)

Rast prebivalstva je pozitivna v neki državi, če sta naravni prirastek (rodnost-smrtnost) in migracijski saldo (priseljenci-odseljeni) pozitivna. Svetovno prebivalstvo narašča na račun držav v razvoju in manj razvitih držav, saj je tam naravni prirastek, ki je edini pomemben za rast svetovnega prebivalstva, pozitiven.

Prebivalstvo

Prebivalstvo je skupina ljudi, ki v določenem trenutku prebiva na določenem območju. O prebivalstvu zbiramo različne podatke.

Osnovni podatki so:

- število prebivalcev v določenem času na določenem območju,
- stalno in prisotno prebivalstvo,
- srednje prebivalstvo.

Ostali podatki, ki jih še zbiramo so:

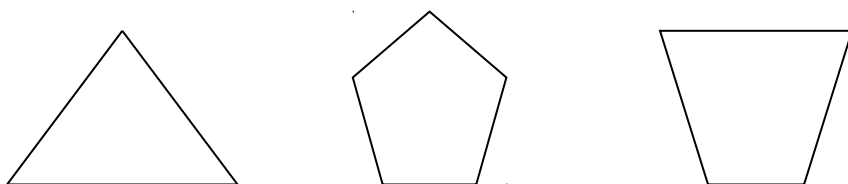
- geografska razmestitev prebivalstva,
- aritmetična gostota = preb./km²
- ekonomska gostota = preb. / razpoložljive življenske vire
- agrarna gostota = kmečko prebivalstvo / produktivna zemljišča
- fiziološka gostota = preb. / obdelane površine

Starostna piramida

Starostna piramida je najlepši grafični prikaz za starostno strukturo prebivalstva. (skripta)

Na levi strani sredinske osi koordinatnega sistema je po starostnih razdobjih prikazano moško prebivalstvo in na desni strani žensko prebivalstvo. Če je spodnji del širok, je delež mladega prebivalstva velik in prebivalstvo hitro narašča. Če je piramida zvonasta oz. stacionarna, so starostne skupine tako razporejene, da se število prebivalstva vzdržuje na isti ravni. Če ima piramida obliko žare in je spodaj skrčena, je starostna sestava neugodna, prebivalstvo upada.

(Geografski leksikon)

Poligamija

Poligamija je zakonska zveza ene osebe z več osebami nasprotnega spola.

Poliginija je zakonska zveza enega moškega z več ženskami in prevladuje predvsem v muslimanskem svetu.

Poliandrija je zakonska zveza ene ženske z več moškimi. To se pojavlja na nekaterih tihomorskih otokih.

Malthusov naravni zakon

Jedro njegovega pesimističnega nazora temelji na zmotni domnevi, da se prebivalstvo veliko hitreje množi kot viri prehrane. (Sodobni svet I)

Naravni zakon:

Rast prebivalstva je geometrična, medtem ko viri prehrane naraščajo linearno. (skripta)

Migracije

Migracije so selitve. Delimo jih na:

- priselitve ali imigracije,
- odselitve ali emigracije.

Delimo jih glede na čas trajanja:

- začasne,
- stalne.

Glede na kraj:

- notranje,
- zunanje ali mednarodne.

Migracije so najpogosteje posledica dožemanja, da so razmere na neki drugi lokaciji ugonejše ali vsaj različne.